

Brabantse Uitkeringsgerechtigden Samen Burgerkracht Uit Samenwerking.

Brabantse Koepelorganisatie BUS, Hoefstraat 175, 5014 NK Tilburg.

Contacten: per e-mail: info@debus.nl en voor info: web: www.debus.nl

Ouderenorganisaties missen samenhang en visie in beleid: Wat wil de overheid met de ouderen?

Ouderen staan steeds minder expliciet op de agenda van de landelijke politiek. De beloofde nota ouderenbeleid is er niet gekomen, de directie Ouderenbeleid op het ministerie is opgeheven en de Welzijnsnota gaat nauwelijks in op de doelgroep. Een integrale benadering is het beste antwoord op de vergrijzing, zei een van de Staatssecretarissen. Maar de ouderenorganisaties zien de grote lijn in het beleid uit zicht verdwijnen.

‘Aan een aparte beleidsnota voor ouderen die in de la verdwijnt en er nooit meer uitkomt hebben we natuurlijk ook niets,’ zegt secretaris-coördinator van het CSO, Coördinatieorgaan Samenwerkende Ouderenorganisaties. ‘Maar wij leggen wel onze zorg op tafel. Het lijkt erop of er steeds meer richtinggevende kaders voor ouderen verdwijnen, terwijl juist mensen die het arbeidsproces verlaten daar behoefte aan hebben. Een van de verantwoordelijke Staatssecretarissen stelt dat veel ouderen van nu haar helemaal niet nodig hebben, die kunnen hun eigen boontjes wel doppen. Maar dan heeft ze het over het actieve deel van de ouderen. Er is ook nog steeds een grote groep die wel steun nodig heeft en die wil dat er oog is voor hun problemen.’ Want nog steeds hebben honderdduizenden ouderen achterstanden op het gebied van inkomen, zorg, educatie, aangepaste huisvesting en maatschappelijke participatie.

De secretaris-coördinator geeft aan: ‘De staatssecretaris zegt dat ouderen hun achterstand aan het inlopen zijn. Dat is mooi, maar het wil dus nog niet zeggen dat ze die ingelopen hebben.’ En daarom wil het CSO de vinger aan de pols houden. ‘We willen van de overheid weten wat ze nu precies wil met ouderen,’ zegt de secretaris-coördinator: ‘Als de overheid daarover geen duidelijkheid kan geven, vragen wij ons af of ze zich wel voldoende voorbereidt op de enorme vergrijzing die vanaf 2010 gaat komen. En dan voorzien wij grote problemen.

‘De zorgen van CSO gelden het besluit van de diverse verantwoordelijke Ministers en Staatssecretarissen om niet met een nieuwe nota Ouderenbeleid te komen, hoewel die eerder wel was aangekondigd. Daarmee breekt het departement met een traditie. In een reeks eerdere nota’s poogden de voorgangers van beide bewindslieden telkens om een breed scala aan ‘ouderen-onderwerpen’ in samenhang te behandelen. Of het nu ging over de eisen die moeten worden gesteld aan de diverse woon-zorgcombinaties, de preciese verantwoordelijkheden van woningbouwcoöperaties of het fenomeen demotie, over elk thema nam het ministerie een standpunt in vanuit het ouderenperspectief, formuleerde het beleidsdoelen en ondernam waar nodig actie.

Klaar als een klontje:

Maar een doelgroepnota past niet meer in de visie van het ministerie, waarin ouderen ‘normaal’ deel uitmaken van de samenleving en niet als groep apart worden behandeld. ‘Ouderen vormen geen eilandje in de samenleving,’ zei een van de verantwoordelijke Ministers. Zij erkent dat het voor ouderen om meer gaat dan zorg alleen. Ook zaken als wonen, vervoer en pensioenen zijn bijvoorbeeld belangrijk, maar daarvoor verwijst zij de ouderensector en de belangenorganisaties naar de ministeries van VROM, Verkeer en Waterstaat en Sociale Zaken. Een van de Ministers heeft ouderenorganisaties beloofd dat ze zich hard blijft maken voor hun belangen ook overleg zal voeren met genoemde ministeries. ‘Maar het is belangrijk dat organisaties ook zelf contacten onderhouden,’ zegt ze.

Dat de ouderenorganisaties bang zijn in de toekomst minder gehoord te worden is onterecht, meent de staatssecretaris gedeceideerd. ‘Het is zo klaar als een klontje dat ze zullen blijven meepraten over het beleid. Voor de meerjarenaafspraken in de Verpleging en Verzorging bijvoorbeeld hebben de ouderenorganisaties ook inbreng gehad, ook zij hebben hun handtekening gezet. Dat gaat echt niet veranderen. Bij sommigen heerst

nog steeds de gedachte dat als er nu maar één aparte directie Ouderenbeleid is met één visie, alles vanzelf goed komt. Maar zo werkt het niet.

We willen toe naar integratie met andere beleidsterreinen, om verkokering te voorkomen.' Toch liet een van de Staatssecretarissen weten: in haar Welzijnsnota die afgelopen voorjaar verscheen nog wel ruimte voor doelgroepenbeleid. In die nota constateert zij dat niet iedereen de afgelopen jaren geprofiteerd heeft van de groeiende welvaart, de toegenomen arbeidsparticipatie en het beleid om achterstanden weg te werken. Zij toont zich voorstander van aanvullend categoriaal beleid als extra ondersteuning voor groepen die onvoldoende worden bereikt of aangesproken door het algemeen beleid.

Die aanvullende inspanning moet dan gericht zijn op bevordering van participatie en toegankelijkheid, het voorkómen van sociale uitsluiting en het ondersteunen van deze groepen in het lokaal sociaal beleid. Ook de positie van ouderen komt in de Welzijnsnota aan de orde, maar veel te summier naar de zin van de ouderenorganisaties.

'Hoeveel aandacht krijgen ouderen nu eigenlijk,' moppert de directeur van de ouderenbond ANBO, 'anderhalve pagina, op een nota van veertig bladzijden.' De ANBO zegt geen bezwaar te hebben tegen geïntegreerd ouderenbeleid, maar mist wel een 'coördinerend lichaam'. de directeur geeft aan: 'Het risico is dat de grote lijn uit het zicht verdwijnt als het beleid voor ouderen over zoveel verschillende portefeuilles wordt verdeeld.' Dat regisserende orgaan dat de ANBO wil was tot voor kort de directie Ouderenbeleid van het ministerie van VWS, maar die is als zelfstandige eenheid opgeheven en opgegaan in de 'nieuwe' directie Thuiszorg, Verpleging & Verzorging en Ouderenbeleid. De directeur van de ANBO is niet gelukkig met die herschikking: 'Door ouderen onder te brengen bij Verzorging en Verpleging worden ze in het hokje van zieken en hulpbehoevenden geplaatst. Dat werkt stigmatiserend. Terwijl ouderen aan de andere kant worden gestimuleerd zo lang mogelijk zelfstandig te blijven.'

Stigmatisering:

De interim-directeur van directie Thuiszorg, Verpleging & Verzorging en Ouderenbeleid verantwoordelijk voor de integratie van de verschillende beleidsgebieden. Zij zegt: 'Tachtig procent van de cliënten van de sector verpleging en verzorging zijn ouderen, dus waarom zou je het ouderenbeleid niet bij dezelfde directie onderbrengen? Dat is juist beter voor de samenwerking, zo kunnen de verschillende sectoren goed op elkaar worden afgestemd en aangesloten. Ze hebben alles met elkaar te maken.' De ad-interim directeur trekt een vergelijking met allochtonen, een andere 'kwetsbare groep' in de samenleving. 'Die groep heeft ook niet één directie? Maar dat wil niet zeggen dat ze geen aandacht krijgen, op verschillende terreinen wordt rekening met hen gehouden.'

De ad-interim directeur is er net als een van de Staatssecretarissen van overtuigd dat ouderen in de toekomst volop kunnen blijven meepraten over zaken die hen aangaan. 'Het is vooral van belang dat ze hun stem laten horen op lokaal niveau. Ze moeten zien dat ze meepraten in de gemeenten en de regio's. Daar gebeurt het allemaal, daar zit men het dichtst op de praktijk.' De ad-interim directeur wijst er ook op dat in de meerjarenafspraken de positie van regionale patiënten- en consumentenorganisaties is versterkt, zodat ze als volwaardige partij deel kunnen nemen aan de totstandkoming van regionaal beleid.

Die medezeggenschap moet leiden tot een zorgverlening zoals de ouderenorganisaties zich die wensen: vraaggericht, vanuit een ketenbenadering en integraal, zodat naast zorg ook aandacht is voor wonen en welzijn.

Achterblijven:

De gemeenten en de regio's spelen inderdaad een sleutelrol in het ouderenbeleid, op veel deeltherreinen voeren ze de regie. Maar zij krijgen ook te maken met de gevolgen van keuzes van de rijksoverheid, bijvoorbeeld het beleid om het beroep op instellingen als ziekenhuizen, verpleeghuizen, verzorgingshuizen en thuiszorginstellingen te beperken.

Zo groeit de groep thuiswonende ouderen met wie het niet goed gaat. 'Gemeenten voelen zich verantwoordelijk, maar hebben nog weinig ervaring met dit soort ouderenproblematiek,' constateerde VWS zelf in Lokaal Sociaal Beleid van april. Twee jaar geleden al stelde het Sociaal en Cultureel Planbureau vast dat de totstandkoming van een samenhangend lokaal en regionaal ouderenbeleid achterbleef bij de verwachtingen. De conclusie luidde dat de ontwikkeling van een effectief gemeentelijk ouderenbeleid door het Rijk krachtig zou moeten worden ondersteund. Er is inmiddels een ondersteuningsprogramma opgezet. Een werkgroep van twintig ambtenaren uit geselecteerde gemeenten speelt hierin een centrale rol.

De werkgroep ontwikkelt en toetst ideeën over de facilitering, adviseert over de opzet van pilotprojecten en wisselt gegevens en ervaringen uit. De gemeenten hebben van hun kant ook te kennen gegeven dat ze behoefte hebben aan 'landelijke facilitering' als het gaat om zaken als de één-loket-benadering, de functie van de ouderenadviseur, de ontwikkeling van de dienstverlening aan specifieke groepen zoals allochtone ouderen, het opzetten van 'wonen-plus-projecten' en het monitoren van kwetsbare ouderen. Bij die vraag om ondersteuning gaat het om bestuurlijke- en organisatorische thema's, maar evenzeer om inhoudelijke onderwerpen. En juist daarom, benadrukken de ouderenorganisaties weer, moet er Den Haag sprake zijn van een samenhangende visie op zorg, wonen en welzijn van ouderen.

Verschraling voorkomen:

Niet alleen bij de belangenorganisaties van ouderen, ook in de sector ouderenzorg klinkt de roep om meer landelijke visie. Volgens de directeur van de WoonZorg Federatie zou het accent daarbij moeten liggen op de kwaliteit van de zorg. 'Regio's maken hun eigen plannen en dat is goed, maar om verschraling van de zorg te voorkomen is er een landelijk kwaliteitskader nodig.'

Aan zo'n kader wordt ook gewerkt, vertelt de directeur. 'Bovendien hebben we als verzorgingshuizen onlangs basiskwaliteitsnormen opgesteld waaraan zorgkantoren in de regio zich moeten houden. Dat gebeurt nog niet overal, maar het is in de toekomst wel de bedoeling.'

Dat een van de Staatssecretarissen het ouderenbeleid samen heeft gevoegd met Thuiszorg en Verpleging & Verzorging vindt ze positief. 'In de praktijk komt het er bijvoorbeeld op neer dat een oudere die zich voor een verzorgingshuis heeft ingeschreven niet meer klakkeloos daar naartoe verhuist wanneer er plek is. Het kan zijn dat iemand enkel uit gevoel van onveiligheid wil verhuizen. Met de integratie van verschillende beleidsterreinen als verpleging en thuiszorg kun je dat makkelijker achterhalen. Je ontdekt eerder de vraag achter de vraag. Je kunt dan bekijken of er voor die persoon geen passender mogelijkheden zijn om in zijn eigen huis te blijven wonen.'

Op landelijk niveau vindt de directeur van de Woonzorg Federatie het geen verkeerde ontwikkeling dat ook andere ministeries, zoals VROM en Sociale Zaken, zich meer met ouderen gaan bemoeien. 'Maar VWS moet natuurlijk wel de trekker blijven van de zorg om ouderen,' vindt ze.

De Nederlandse Vereniging voor Verpleeghuiszorg (NZZ) ziet het integreren van de ouderenzorg als winst. Je bent dan als zorgsector flexibeler, je kunt beter op de zorgvraag van ouderen inspelen. De regio's zullen de verantwoordelijkheid krijgen, zij moeten in de regiovisie hun beleid vastleggen. Maar wij vinden het wel belangrijk dat er jaarlijks vanuit het departement een beleidsvisie blijft komen op de verpleging en verzorging. Het kan niet zo zijn dat er enkel een aantal ruwe regels wordt geschetst, dan ontstaat er een onbalans tussen de regio's. Overal moeten dezelfde voorzieningen kunnen worden geboden en er mogen geen verschillen ontstaan in de minimumgrenzen. Een oudere moet in elk deel van het land over dezelfde faciliteiten kunnen beschikken.' Volgens Vlak valt of staat de opvang van de groeiende groep ouderen met goede en voldoende woonvoorzieningen. 'We moeten zorgen dat dat geen knelpunt wordt. Daarnaast moeten we toewerken naar een betere samenhang tussen zorg, wonen en welzijn. Op beide gebieden verwacht ik van de overheid dat zij de richting aangeeft. aldus een van de woordvoerders in functie in de Zorg.

Noot vanuit BUS:

De afgelopen jaren zijn er op grote schaal de noodzakelijke vormen van overleg geweest. Overleg waarin het thema ouderenbelangen centraal stonden en ervaringen vanuit het verleden zijn uitgewisseld. De overlegvormen waren noodzakelijk omdat betrokken partijen in zagen dat wel degelijk de belangen van ouderen meer onder de aandacht gebracht moeten worden. Dit in combinatie met thema's zoals: Zorg - wonen participatie - bestaanszekerheid en sociale uitsluiting en opsluiting ten alle tijde voorkomen.

We zijn ondertussen vele jaren verder en wat is er van al dat goed bedoelde overleg terecht gekomen. Kunnen we zeggen dat de zorg voor ouderen beter is geregeld/ Zijn er voldoende geschikte en passende wooneenheden voor ouderen beschikbaar? Is er voldoende aandacht geweest om de ouderen op te nemen in de samenleving en daarmee gewerkt om begrippen als eenzaamheid, uitsluiting en opsluiting te voorkomen onder de ouderen? En hoe staat het met bestaanszekerheid van ouderen, hebben zij voldoende financiële middelen, sociale contacten en mogelijkheden om mee te doen?

BUS constateert dat er een diversiteit aan lokaal gemeentelijk beleid bestaat. Beleid waar nog veel in te verbeteren valt. Beleid waarbij de financiële middelen bij bepaalde gemeenten een sluitpost op de begroting blijkt te zijn en onvoldoende toereikend om een noodzakelijk en wenselijk ouderenbeleid te voeren. Lokaal zijn vele welzijnsorganisaties, direct dan wel indirect, betrokken bij de uitvoering van het gemeentelijk ouderenbeleid. In vele gemeenten zien we dat het er een prima samenhang is en de lokale ouderen er baat bij hebben dat er aan hen gedacht wordt en belangrijke noodzakelijke activiteiten worden geregeld.

Op terreinen van de zorg en wonen moet er veel meer aandacht zijn voor het individueel belang van ouderen, de noodzaak en urgentie welke wel degelijk spelen als het gaat om het toewijzen van passende woningen en toegankelijk maken van de zorg en hulpmiddelen vanuit de WMO. **Bestuur BUS** **Tilburg: 06.11.2024**